

การพัฒนาสินค้าแปรรูปจากลูกตาลและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว
หมู่บ้านน้ำตาลสด จังหวัดฉะเชิงเทรา

A DEVELOPMENT PROCESSED PRODUCTS FROM TODDY PALM AND
TOURISM PROMOTION ACTIVITIES, SUGAR VILLAGE, CHACHOENGSAO
PROVINCE

ฐิติพัทธ์ ธารรัตน์ธำรงกุล¹, กชมาศ แซ่เตี๋ย², บุษราคัม กลั่นน้ำทิพย์ สุรพงษ์ เพิ่มพล ชุติกากัญจน์ นาคณพคุณ³,
Thitiphat Thanarajthamrongkul¹, Kodchamas Saetiew², Busarakhum Klunnumthip³, Surapong Permpol⁴,
Chutikarn Naknoppakhun⁵

บทคัดย่อ

งานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูปจากลูกตาลและออกแบบกิจกรรมและฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรของหมู่บ้านน้ำตาลสด เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยพื้นที่ในการวิจัย คือ ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสด ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกร ชุมชนผู้ประกอบการแปรรูปลูกตาลนักวิชาการ และนักท่องเที่ยวนำร่อง จำนวน 40 คน ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสำรวจพื้นที่เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว และการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่อง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการบรรยายเชิงพรรณนา

¹ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เขียนหลัก อีเมลล์ thitiphat.thk@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, Corresponding Author, E-mail Address:
thitiphat.thk@g.swu.ac.th

² คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมลล์ kodchamas.saetiew@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, E-mail Address:
kodchamas.saetiew@g.swu.ac.th

³ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมลล์ busarakhum.klannamthip@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, E-mail Address:
busarakhum.klannamthip@g.swu.ac.th

⁴ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมลล์ surapong.permpol@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, E-mail Address:
surapong.permpol@g.swu.ac.th

⁵ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมลล์ chutikarn.naknoppakhun@g.swu.ac.th
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University, E-mail Address:
chutikarn.naknoppakhun@g.swu.ac.th

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนมีวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และอัตลักษณ์ทางการเกษตรในด้านการปลูก ดูแล และเก็บผลผลิตจากตาลโตนดและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาล การพัฒนาสินค้าเกษตรสินค้าแปรรูปจากลูกตาลคือไข่มุกกลอนตาล และกิจกรรมและฐานการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 ฐานกิจกรรม ได้แก่ 1) ฐานกิจกรรมการเรียนรู้ข้อมูลเบื้องต้นของตาล 2) ฐานกิจกรรมการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากกะลามะพร้าว และ 3) ฐานกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกลอนตาล ผลการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวนาร่อง พบว่า ผลการปฏิบัติงานภาพรวมมีคุณภาพดีมาก ผลสำเร็จของการพัฒนาการจัดการนวัตกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในภาพรวมที่ดี นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมที่เข้าร่วมทดสอบ และมีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน โดยการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและต่อยอดกิจกรรมให้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สินค้าเกษตรแปรรูป ลูกตาล กิจกรรมการท่องเที่ยว ฐานการเรียนรู้ หมู่บ้านน้ำตาลสด

Abstract

The objectives of this project were to develop processed agricultural products from toddy palm and to design activities and agricultural learning stations for the Palm Sugar Village. This was practical research taking place at the Palm Sugar Village, Pak Nam Sub-district, Bang Khla District, Chachoengsao Province, Thailand, with 40 participants which consist of farmers, community merchants, academics, and tourists. This research used purposive sampling for choosing members of population of the research, and used in-depth surveys, non-participation observation and interviews with the stakeholders in product development and tourism activities for data collection. Then, organized a pilot tourism activities test. As for the data analysis part, we analyzed the qualitative data by descriptive and narrative The results of the research revealed that the community had their own unique ways and wisdom in terms of planting, caring for and collecting palm sugar and processing palm sugar into products. The product made of toddy palm that we developed was the toddy palm boba, and the activities and learning stations we developed consisted of 3 stations, 1) a station for basic knowledge about palm trees. 2) a station for making creative products from coconut shells and 3) a station for processing toddy palm into products. The results of the pilot tourism activities test showed that the overall performance was a high quality. The developed tourism innovation was at good. The pilot tourists were satisfied with the pilot tourism activities and had suggestions on how to improve the community-based tourism by improving the tourist facilities and develop the activities to be more various and efficient.

Keywords: Agricultural product, Toddy palm, Tourism activities, Learning base, Sugar Village

บทนำ

ในปัจจุบัน สถานการณ์ทั้งภายในประเทศ และภายนอกประเทศได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน รัฐบาลจึงมีการกำหนดแผนพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ใช้กำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ในแผนพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) มีเป้าหมายหนึ่งได้กำหนดไว้ว่า จะกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำของประเทศผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวจึงได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการกำหนดแผนการปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและ

สร้างสรรค์ พ.ศ. 2561-2565 โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพ และทักษะของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน ตามแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานความพอเพียง (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561)

หมู่บ้านน้ำตาสตตั้งอยู่ที่ตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นแหล่งปลูกต้นตาลโตนด ที่มีขนาดมากที่สุดในภาคตะวันออกของประเทศไทย ซึ่งชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลสด และน้ำตาลปึกเป็นหลัก โดยมีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการผลิตน้ำตาลสดจากบรรพบุรุษ ซึ่งมีกระบวนการผลิตเริ่มต้นจากการป็นต้นตาลเพื่อเก็บน้ำตาลสด ไปจนถึงกรรมวิธีในการเคี่ยวน้ำตาลให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยปราศจากสารกันบูด ในปัจจุบัน หลายครัวเรือนได้มีการปรับเปลี่ยนอาชีพ และปรับเปลี่ยนพื้นที่สวนตาล เพื่อใช้ในการประกอบกิจการอย่างอื่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เหลือเพียงเกษตรกรและปราชญ์ชุมชนบางคนที่ยังคงเลือกที่จะอนุรักษ์การประกอบอาชีพเดิม และยังคงไว้ซึ่งกรรมวิธีดั้งเดิมในการผลิตน้ำตาลสด จึงก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านน้ำตาสตและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้แล้ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทราได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านน้ำตาสต จึงได้จัดสร้างเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของอำเภอบางคล้า ให้ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาสตเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางของเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าว อำเภอบางคล้าเป็นอำเภอใหญ่อำเภอหนึ่ง เดิมแบ่งเขตการปกครองเป็นสองอำเภอ คือ อำเภอหัวไทรและอำเภอบางคล้า จนถึงปี พ.ศ. 2447 สมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกราบบังคมทูลให้มีพระบรมราชโองการยุบอำเภอหัวไทรลง บางคล้าเป็นพื้นที่ราบ มีแม่น้ำบางปะกงเป็นแม่น้ำสายสำคัญ และมีลำคลองหลายสาขาไหลผ่าน พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะกับการทำเกษตรกรรม นอกจากนี้ อำเภอบางคล้ายังมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย เช่น โบสถ์สีทอง วัดปากน้ำโจ้โล้ ตลาดน้ำบางคล้า และตลาดน้ำบางกระเจ็ด เป็นต้น (เทศบาลตำบลบางคล้า, ม.ป.ป.)

จากความได้เปรียบหลาย ๆ ด้านที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงศักยภาพและความสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของหมู่บ้านน้ำตาสต โดยจะพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรของชุมชนและฐานกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านน้ำตาสต ทั้งนี้ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่จะกระจายรายได้ และลดความเหลื่อมล้ำของประเทศผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บริบทพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาสต

ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาสต เป็นชุมชนเก่าแก่อันของตำบลปากน้ำ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกต้นตาลโตนดมากที่สุดในภาคตะวันออก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) และมีหลายครัวเรือนยังคงดำรงอาชีพเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำตาลสด ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมในการแปรรูปน้ำตาลดิบสู่ผลิตภัณฑ์น้ำตาลสด ในปี พ.ศ.2546 ได้มีการจัดตั้งชมรมหมู่บ้านน้ำตาสต โดยได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการพัฒนาชุมชน เพื่ออนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ การท่องเที่ยว (Ceediz, 2563) ชุมชนมีพื้นที่อยู่ประมาณ 584 ไร่ ทางตอนเหนือใกล้แม่น้ำบางปะกง ซึ่งเป็นสายหลักประจำจังหวัดฉะเชิงเทรามีลักษณะภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ลักษณะสภาพภูมิอากาศเป็นแบบเขตเมืองร้อนชื้น มีอุณหภูมิสูงตลอดทั้งปี โดยเฉพาะช่วงเดือน มีนาคม – พฤษภาคม (สำนักงานแรงงาน จังหวัดฉะเชิงเทรา, ม.ป.ป.) โดยมีอุณหภูมิสูงเฉลี่ยสูงสุดในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคม ชุมชนมีถนนหนทางตัดผ่าน สามารถเข้าถึงได้โดยรถส่วนบุคคล มีผู้นำรัฐวิสาหกิจชุมชนการเกษตร คือ คุณสมนึก โลหะเจริญ และมีปราชญ์ชุมชน คือ คุณสมชาย โลหะเจริญ ผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในการเก็บน้ำตาลสดจากต้นสู่การแปรรูปน้ำตาลสด และเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านน้ำตาสต ในการให้ความรู้เรื่องการทำการเกษตรและการแปรรูปจากต้นตาลโตนด ร่วมกับเทศบาลอำเภอบางคล้า ซึ่งแต่เดิมเป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกตาลโตนดโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแปรรูปตาล การส่งเสริมการตลาด

จากผลผลิตตาล และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ปัจจุบันพบว่ากลุ่มชุมชนจำนวนน้อยที่ประกอบอาชีพปลูกตาลโตนด และยังคงดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่เนื่องจากต้องการอนุรักษ์กรรมวิธีเก่าแก่ที่ถูกสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น เป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญของชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสด ปราศจากสารกันบูดและสารปรุงแต่ง และได้รับมาตรฐาน อย.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูปจากลูกตาล
2. เพื่อออกแบบกิจกรรมและฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรของหมู่บ้านน้ำตาลสด

ทบทวนวรรณกรรม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวยังพื้นที่ชุมชนที่มีการทำเกษตรกรรมอันมีทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงามเพื่อความเพลิดเพลินและเรียนรู้ข้อมูลการทำเกษตร โดยนักท่องเที่ยวสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำเกษตรส่วนบุคคลหรือใช้ในการประกอบอาชีพได้ ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในรากฐานทางคุณค่าในอาชีพเกษตรกรรมของเกษตรกรไทย ภูมิปัญญา องค์ความรู้ และปรัชญาในการทำเกษตร โดยการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรในท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม กิจกรรมทางการเกษตร และรูปแบบของการประกอบอาชีพเกษตรกรที่หลากหลาย ตั้งแต่การทำเกษตรด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิมไปจนถึงการทำเกษตรด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้ชุมชนสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวเพื่อเป็นการสร้างรายได้แก่ชุมชน รวมถึงพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ สามารถแสดงทัศนะและข้อเสนอต่าง ๆ 2) การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 4) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การดำเนินงาน การติดตามและตรวจสอบ และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการเป็นเจ้าของ (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2550) ทั้งนี้ วีระพล ทองมา (2559) ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนำเสนอข้อมูลผลกระทบด้านบวกและลบที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการจัดการท่องเที่ยวให้ชุมชนทราบ 2) การศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมร่วมกับประชาชนในชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านภูมิปัญญาและวิถีชีวิตท้องถิ่น รวมถึงปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ภายในชุมชน 3) การร่วมกับชุมชนในการวิเคราะห์ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ข้อจำกัด โอกาส และความเสี่ยง เมื่อได้ข้อมูลจากการวิเคราะห์แล้วจึงนำไปกำหนดวัตถุประสงค์และออกแบบรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยกำหนดอัตราการกระจายผลประโยชน์แก่ประชาชนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงมีการสร้างกฎระเบียบต่าง ๆ ให้ประชากรในชุมชนและนักท่องเที่ยวปฏิบัติตามเพื่อป้องกันความเสี่ยงและผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น และ 4) การจัดดำเนินการทดลองการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประเมินศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งสามารถประเมินได้ 2 ระยะ คือ การประเมินผลในระยะทันทีหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการทดลองจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านการถอดบทเรียน และการประเมินผลโดยเว้นช่วงระยะ 3 ถึง 6 เดือน ซึ่งคณะผู้วิจัยนำกระบวนการเตรียมความพร้อมดังกล่าวมาปรับใช้ในการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูปจากลูกตาลและกิจกรรมและฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรของหมู่บ้านน้ำตาลสด

การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องของทรัพยากรและอัตลักษณ์ของพื้นที่ในการกำหนดรูปแบบและลักษณะ

ของกิจกรรม โดยกิจกรรมที่ออกแบบต้องสามารถส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความประทับใจที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการร่วมออกแบบและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมในทุกขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมศึกษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น ร่วมวิเคราะห์ศักยภาพในการจัดกิจกรรมและออกแบบกิจกรรมต่างๆ ร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่จะจัดดำเนินการพัฒนา และร่วมจัดดำเนินการทดลองกิจกรรมและประเมินผล (อริสรา เสงยานนท์, 2560; กนกวรรณ คงพรหม และคณะ, 2563; จิตานันท์ มีทิต และ พัทธิธีรา ผัดวงศ์, 2564) ทั้งนี้ สำหรับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำนักพัฒนาเกษตรกร (2548) ได้จำแนกตามลักษณะกิจกรรม ประกอบด้วย 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบให้นักท่องเที่ยวร่วมกิจกรรมระยะสั้น เช่น การเยี่ยมชมและศึกษาในพื้นที่เกษตรกรรม 2) รูปแบบการพักผ่อนในชุมชนเพื่อสัมผัสและเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร 3) รูปแบบการเรียนรู้ทฤษฎีทางการเกษตรทั้งเกษตรแผนใหม่และเกษตรโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) รูปแบบการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และ 5) รูปแบบการเรียนรู้ข้อมูลการประกอบธุรกิจและสู่ทางในการธุรกิจการเกษตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ การสำรวจพื้นที่เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวพร้อมนำร่องเพื่อทดสอบสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 1: การสำรวจพื้นที่เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยในระยะนี้ จำนวน 5 คน ได้แก่ เกษตรกร จำนวน 2 คน ชุมชนผู้ประกอบการแปรรูปลูกตาล จำนวน 3 คน ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างเจาะจง โดยผู้เข้าร่วมวิจัยยินยอมเข้าร่วมการวิจัยด้วยความสมัครใจ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการสำรวจและการสังเกตการณ์เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่และทรัพยากรทางการเกษตรและการท่องเที่ยว การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจและสังเกตการณ์ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2565 หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยทำการจดบันทึกตามประเด็นหลัก และได้ทวนผลการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบข้อมูลอีกครั้งก่อนจบการสัมภาษณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความ และวิเคราะห์ความคิดเห็นในประเด็นที่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกัน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2: การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยในระยะนี้ จำนวน 8 คน ได้แก่ เกษตรกร จำนวน 2 คน ชุมชนผู้ประกอบการแปรรูปลูกตาล จำนวน 3 คน และนักวิชาการ จำนวน 3 คน ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview form) เกี่ยวกับการพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยวจากตาลโตนดและทรัพยากรอื่น ๆ ซึ่งมีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงพื้นที่และทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงมีนาคม พ.ศ. 2565 คณะผู้วิจัยได้จดบันทึกตามประเด็นหลักในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และผลประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างได้ตรวจสอบคำตอบอีกครั้งก่อนจบการสัมภาษณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง คณะผู้วิจัยใช้การตีความ และวิเคราะห์ความคิดเห็นในประเด็นที่มีความสอดคล้องและใกล้เคียงกัน เพื่อจัดลำดับความสำคัญตามข้อคิดเห็น และนำข้อมูลที่ได้รับมาออกแบบสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

วิธีการดำเนินการวิจัยระยะที่ 3: การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องเพื่อทดสอบสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

1) ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 40 คน ได้แก่ เกษตรกรปลูกตาลโตนด จำนวน 2 คน ชุมชนผู้ประกอบการแปรรูปปลูกตาล จำนวน 3 คน นักวิชาการ จำนวน 3 คน และนักท่องเที่ยวนำร่อง จำนวน 32 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการถอดบทเรียนหลังจากการดำเนินงานท่องเที่ยวนำร่อง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินการถอดบทเรียน ณ ศูนย์การเรียนรู้หมู่บ้านน้ำตาลสด อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ในวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2565

4) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตการณ์นักท่องเที่ยวนำร่อง โดยผู้วิจัยไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของนักท่องเที่ยว โดยสอบถามผู้เข้าร่วมและจดบันทึกตามประเด็นต่าง ๆ

5) การถอดบทเรียนจากการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่อง โดยประกอบด้วย การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้ 3 ฐาน การประเมินสรุปผลการปฏิบัติงานภาพรวมทั้งหมดและความพึงพอใจร่วมกับเกษตรกร ชุมชนผู้ประกอบการ นักวิชาการและนักท่องเที่ยวนำร่อง คณะผู้วิจัยได้จดบันทึกตามประเด็นหลักในการถอดบทเรียน ทั้งนี้ในขั้นตอนสุดท้าย คณะผู้วิจัยจะทวนผลประเด็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่างได้ตรวจสอบคำตอบอีกครั้งก่อนจบการถอดบทเรียน

สรุปและอภิปรายผล

การสำรวจพื้นที่เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

จากการลงพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสด พบว่าทรัพยากรหลักที่สำคัญของชุมชน คือ ต้นตาลโตนด ซึ่งคนในชุมชนมีการประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกต้นตาล และคนในชุมชนได้มีการนำส่วนประกอบต่างๆ ของต้นตาลมาทำการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น การเคี้ยวน้ำตาลสด การแปรรูปเป็นน้ำตาลปึก การนำเนื้อลอนตาลไปประกอบเป็นเมนูอาหารท้องถิ่น และขนมหวานต่างๆ ทั้งนี้ ความสนใจในการเลือกแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ และจำนวนการผลิต จะขึ้นอยู่กับราคาท้องตลาด เช่น หากน้ำตาลปึกมีราคาดี ชาวบ้านก็จะแปรรูปน้ำตาลปึกขายมากกว่าการแปรรูปน้ำตาลสด หรือ ทำขนมตาล เป็นต้น

ในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสด พบว่ามีพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมและเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำน้ำตาลสดที่ชุมชนยังคงอนุรักษ์เอาไว้ได้ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสด ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ถือเป็นชุมชนเดียวในภาคตะวันออกที่เป็นแหล่งผลิตน้ำตาลสดพร้อมดื่ม นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในอำเภอบางคล้า เช่น ตลาดน้ำบางคล้า ตลาดน้ำวัดบางกระเจ็ด วัดปากน้ำโจโล้ และอุทยานพระพิฆเนศคลองเขื่อน เป็นต้น ซึ่งชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสดถือเป็นทางผ่านที่นักท่องเที่ยวนิยมแวะซื้อน้ำตาลสดและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากน้ำตาลสด แต่ไม่ได้เป็นที่นิยมในการแวะเพื่อทำกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือพักผ่อนในพื้นที่ของชุมชน เนื่องจากไม่มีจุดรองรับนักท่องเที่ยวและไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วม

การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากผลบริบทของพื้นที่ วิถีชีวิตทางการเกษตร ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ทางการปลูกตาลโตนดของชุมชน ทำให้คณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงคุณประโยชน์ของต้นตาล จึงได้ออกแบบฐานกิจกรรมร่วมกับชุมชน ออกเป็น 3 ฐาน ได้แก่ ฐานการเรียนรู้จากต้นตาล ฐานกิจกรรมทำไข่มุกจากลอนตาล และฐานกิจกรรมการทำกะลา ดังนี้

1) ฐานการเรียนรู้จากต้นตาล โดยการตั้งจุดให้ข้อมูลบริเวณริมสวนตาล ซึ่งเป็นฐานแนะนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่เกษตรที่เหมาะสมในการปลูกตาลโตนด ข้อมูลพื้นฐานและส่วนประกอบที่สำคัญของต้นตาล เมื่อเสร็จสิ้นการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถเดินเที่ยวชมสวนตาล พร้อมกับรับฟังข้อมูล และรับชมสาธิตการเก็บน้ำตาลสดจากปราชญ์ชุมชนได้แก่ ปราชญ์ชุมชนลุงหม่อม เกษตรกรผู้มีประสบการณ์การเก็บน้ำตาลสดกว่า 30 ปี หลังจากนั้นจึงพานักท่องเที่ยวไปเรียนรู้ภูมิปัญญาการเคี้ยวน้ำตาลสดที่บริเวณศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสด โดยมีปราชญ์ชุมชน คือ ป้าสมนึก เป็นผู้ให้ความรู้ และสาธิตวิธีการเคี้ยวตาลน้ำตาลสด รวมถึงให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ในการเคี้ยวน้ำตาลสด ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้จัดทำป้ายไว้นิลและเว็บไซต์แก่ชุมชนเพื่อใช้ในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 1 ฐานการเรียนรู้จากต้นตาล

ที่มา คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ป้ายไว้นิลให้ความรู้

ที่มา คณะผู้วิจัย

ภาพที่ 3 เว็บไซต์ให้ความรู้ที่คณะผู้วิจัยจัดทำ

ที่มา คณะผู้วิจัย

2) ฐานกิจกรรมการทำไข่มุก โดยคณะผู้วิจัยและชุมชนร่วมกันคิดค้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลอนตาล เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับวัตถุดิบลอนตาล และสร้างความแตกต่างแปลกใหม่ ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากลอนตาลที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น และแตกต่างจากชุมชนอื่นๆ โดยเริ่มต้นจากการคิดค้นสูตรการทำไข่มุก และนำเนื้อลอนตาลมาทดลองสอดใส่ในไข่มุก จากนั้นจึงได้ปรับปรุงสูตรในการทำไข่มุกลอนตาลอีกครั้ง โดยทำปรับสัดส่วนของปริมาณแป้ง ไข่มุก และเนื้อลอนตาลให้มีความเหมาะสมในการบริโภคผ่านหลอดดูดไข่มุก เมื่อได้สูตรที่สมบูรณ์แบบแล้ว จึงเผยแพร่ และจัดการเรียนรู้ในการฝึกทำไข่มุกลอนตาลร่วมกับกับชุมชน จนชุมชนสามารถจัดทำไข่มุกลอนตาลได้ด้วยตนเองและสาธิตการแปรรูปไข่มุกลอนตาลให้ผู้อื่นได้

ภาพที่ 4 ฐานกิจกรรมการทำไข่มุก

ที่มา คณะผู้วิจัย

3) ฐานกิจกรรมการทำกะลา จากการลงสำรวจพื้นที่ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสด พบว่า แต่เดิมชุมชนได้มีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การเคี้ยวน้ำตาลสด และการแปรรูปน้ำตาลปึกเพื่อเพิ่มมูลค่า ส่วนเศษซากวัสดุที่เหลือทิ้งจากการแปรรูปต้นตาลโดนด ชุมชนได้นำมาทำฟืนเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงในการเคี้ยวน้ำตาลสด ทำให้ไม่มีขยะเหลือทิ้งในการผลิต (Zero waste) แต่ในการปลูกมะพร้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของชุมชน กลับ

พบว่า มีวัสดุส่วนที่ไม่ได้ใช้ เหลือทิ้งและเป็นขยะจำนวนมาก คือ กะลามะพร้าว ซึ่งกะลาที่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงคุณค่าประโยชน์และการสร้างคุณค่าให้กับกะลามะพร้าว จึงได้คิดฐานกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยการนำกะลามะพร้าวมาสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้ร่วมทำออกแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กระถางต้นไม้ห้อยระเบียง หรือโมบายกะลาตาล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว จากการลงมือปฏิบัติและออกแบบอย่างสร้างสรรค์ และผลิตของที่ระลึกจากการท่องเที่ยวชุมชนด้วยตนเอง

ภาพที่ 5 ฐานกิจกรรมการทำกะลา

ที่มา คณะผู้วิจัย

การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องเพื่อทดสอบสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทดสอบกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องและทดสอบฐานกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นโปรแกรมท่องเที่ยวครั้งวัน มีกิจกรรมท่องเที่ยว 3 ฐาน โดยใช้เวลาในแต่ละฐาน ประมาณ 60-90 นาที ต่อฐานกิจกรรมโดยมีปราชญ์ชุมชน จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้แนะนำองค์ความรู้ สื่อความหมาย สาธิตและนำกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้จากต้นตาล ฐานกิจกรรมทำไข่มุกจากลอนตาล และฐานกิจกรรมการทำกะลา

ผลการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม พบว่า นักท่องเที่ยวนำร่องให้ความสนใจในการทำฐานกิจกรรมต่าง ๆ วิทยากรและผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม สามารถตอบคำถามและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งช่วยเหลือนักท่องเที่ยวนำร่องในระหว่างการปฏิบัติฐานกิจกรรม การแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวนำร่องในการปฏิบัติฐานกิจกรรมเพื่อให้สามารถควบคุมความเรียบร้อยในการจัดดำเนินกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง ในภาพรวมนักท่องเที่ยวนำร่องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติฐานกิจกรรมต่าง ๆ การสอบถามเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กับวิทยากร และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางในการเรียนและการปฏิบัติงานในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการถอดบทเรียนหลังจากการท่องเที่ยวนำร่องพบว่า ชุมชนควรมีกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกทำได้ หรือ กิจกรรมเสริมในระหว่างที่รอการเข้าฐานกิจกรรมอื่นๆ เพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวต้องรอคอยเข้าฐานใหม่นานเกินไปและเป็นการใช้เวลาในชุมชนให้คุ้มค่าที่สุด เช่น กิจกรรมการทำขนม อื่นๆ เช่น ทับทิมกรอบจากลอนตาล เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนควรมีพื้นที่อาคารในการจัดกิจกรรม เนื่องจากสภาพอากาศที่ร้อนจัดอาจไม่เหมาะกับการทำกิจกรรมกลางแจ้งตลอดครึ่งวัน และเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยของนักท่องเที่ยว ควรปรับสถานที่ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำและพัสดุ เพื่ออำนวยความสะดวกและระบายอากาศให้นักท่องเที่ยว

ทั้งนี้ ผลการประเมินความพึงพอใจในสินค้าเกษตรแปรรูปจากลูกตาล กิจกรรมและฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรของหมู่บ้านน้ำตาลสด จากการตั้งข้อคำถามในการถอดบทเรียน พบว่า นักท่องเที่ยวนำร่องมีความพึงพอใจต่อสถานที่

ในการจัดกิจกรรม ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม ฐานกิจกรรมมีความหลากหลายและสามารถเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว ลำดับในการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม วิทยากรและผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างราบรื่น สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการอาหารและเครื่องดื่มมีความเหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ห้องสุขามีจำนวนจำกัดซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยในภาพรวมของการดำเนินฐานกิจกรรม นักท่องเที่ยวได้รับความรู้แนวคิด ทักษะ และประสบการณ์ใหม่ ๆ จากโครงการสามารถนำไปความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการเรียนและการปฏิบัติงาน รวมทั้งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมฐานกิจกรรมต่าง ๆ ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผล

การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนาสินค้าเกษตรแปรรูปจากลูกตาล ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสดยังมีการดำรงชีวิตโดยการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และนำภูมิปัญญามาแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้ได้เป็นผลิตภัณฑ์น้ำตาลสด ซึ่งในแต่ละครัวเรือนจะทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์ออกมาในลักษณะเหมือนกัน โดยคณะผู้วิจัยได้นำนวัตกรรมมาปรับใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลอนตาล เพื่อให้เกิดความแตกต่าง และแปลกใหม่แก่นักท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตพันธ์ ชุมเกตุ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โดยกล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นควรสื่อให้เห็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดมาจากท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีคุณค่า มีมาตรฐาน ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของชุมชนแข็งแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากยิ่งขึ้น

การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อออกแบบกิจกรรมและฐานการเรียนรู้เชิงเกษตรของหมู่บ้านน้ำตาลสด เมื่อนำบริบทพื้นที่มาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนหมู่บ้านน้ำตาลสดมีวิถีชีวิตทางการเกษตร และภูมิปัญญาด้านการปลูกต้นตาลรวมถึงการแปรรูป คณะผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมออกเป็น 3 ฐานกิจกรรม ได้แก่ 1) ฐานกิจกรรมการเรียนรู้ข้อมูลเบื้องต้นของต้นตาล 2) ฐานกิจกรรมการประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากกะลามะพร้าว และ 3) ฐานกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลอนตาล โดยผลิตภัณฑ์และกิจกรรมต่าง ๆ ชุมชนสามารถจัดดำเนินการได้ด้วยตนเอง เนื่องจากเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชน และคณะผู้วิจัยได้มีการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์มอบให้กับชุมชน เพื่อที่ชุมชนจะสามารถนำไปเผยแพร่ และเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้กับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุพดี ทองโคตร (2563) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ บ้านห้วยสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี กล่าวว่า การสร้างกิจกรรมมีความสำคัญเนื่องจากการเพิ่มคุณค่าและสร้างความแตกต่างของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่มีความแตกต่างเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นการสร้างอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ให้กับชุมชน อีกทั้งยังสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวให้เข้าท่องเที่ยวภายในชุมชน

ผลจากการจัดทดลองโครงการพบว่า โครงการสามารถจัดการดำเนินกิจกรรมในภาพรวมบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ นักท่องเที่ยวมีน้ำใจพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดในการพัฒนาสินค้าแปรรูปจากลูกตาล และสามารถนำสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับจากโครงการไปเผยแพร่เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวและผู้ที่มีความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดโครงการที่ควรเพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกของพื้นที่ในการจัดทำโครงการและต่อยอดกิจกรรมให้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพในการจัดยิ่งขึ้น ทั้งนี้ชุมชนมีแนวโน้มที่จะนำผลลัพธ์ของ

โครงการไปปรับใช้ต่อในอนาคต เพื่อเพิ่มความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวยังชุมชนหมู่บ้านน้ำตาสด

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ คงพรหม, เยาวภา หนูแก้ว, สุนทรียา รักษ์วงศ์, ปาริฉัตร เรืองสุวรรณ, สิทธิศา ทองอ่อน, ฤทธิชัย วงศ์ชู, และ และคณะ. (2563, มกราคม-มิถุนายน). *แนวทางการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษา: สวนเกษตรแบบผสมผสาน ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรี รัชชังคม, 6(1), 49-64.* สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/DRURD/article/view/252172>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในมุมมองของคนในกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *หมู่บ้านน้ำตาสด.* สืบค้นจาก <https://thai.tourismthailand.org/>
- จิตตานันท์ มีทิต, และ พัทธิธรา ผัดวงศ์. (2564, กรกฎาคม-ธันวาคม). *การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.), 23(2), 159-170.* สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/hspbruacthjournal/article/download/256793/173348/939726>
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2560). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.* มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2560). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 13).* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทศบาลตำบลบางคล้า. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมาเทศบาลตำบลบางคล้า.* สืบค้นจาก <https://bangkhla.go.th/public/list/data/index/menu/1142>
- ยุพดี ทองโคตร. (2563). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเศรษฐกิจสร้างสรรค์ บ้านห้วยสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา., 11, 238-245.*
- วีระพล ทองมา. (2559). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism :CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้.* สืบค้นจาก <https://www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.coc>
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *อำเภอบางคล้า.* สืบค้นจาก <http://chachoengsao.kapook.com/>
- สำนักพัฒนาเกษตรกร. (2548). *คู่มือบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.* กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์แห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) (พิมพ์ครั้งที่ 1).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2561 – 2565.* สืบค้นจาก <https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/secretary/download/PDF/Action%20Plan%20for%20Tourism%20Development.pdf>
- สำนักงานพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน จัดการความรู้และสื่อสาร. (2562). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนบางคล้า เทศบาลตำบลบางคล้า อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา.* สืบค้นจาก <https://web.codi.or.th/20190829-8557/>
- สำนักงานแรงงาน จังหวัดฉะเชิงเทรา. (ม.ป.ป.). *ภูมิประเทศ.* สืบค้นจาก <https://chachoengsao.mol.go.th/>
- อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง, และ สุชา เกลาณี. (2563, กรกฎาคม-ธันวาคม). *แนวทางกระบวนการถอดบทเรียนกิจกรรมนักศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับผู้นำนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. วารสารสหวิทยาการวิจัย, 9(2).*

อรพินทร์ สพอิชตชัย. (2550). *หลักการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance)*. สืบค้นจาก <http://www.opdc.go.th>

อริสรา เสยานนท์. (2560). *การประกอบการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1991).

Ceediz. (ม.ป.ป.). *หมู่บ้านน้ำตาสด*. สืบค้นจาก <https://www.ceediz.com/th/travel/chachoengsao/>

Cocina Tailandesa. (2019). *วิธีทำ ไข่มุกสูตรไต้หวัน เหนียว นุ่ม หนึบ Tapioca Pearls / boba*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=KCv5al7A00k&t=74s>

